

Оксана Серета

ВИСТАВКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ГУРТКА
ДІЯЧІВ УКРАЇНСЬКОГО МИСТЕЦТВА
У ДЗЕРКАЛІ УКРАЇНСЬКОЇ ПРЕСИ 1920-х рр.

DOI: [https://doi.org/10.37222/2524-0331-2020-10\(28\)-11](https://doi.org/10.37222/2524-0331-2020-10(28)-11)

Проаналізовано діяльність першого міжвоєнного мистецького об'єднання — Гуртка діячів українського мистецтва — у царині організації виставок. Введено в науковий обіг близько 30 публікацій, які віддзеркалюють рецепцію виставок ГДУМ критиками і громадськістю Львова. Розкрито роль об'єднання у консолідуванні українських митців обабіч Збруча.

Ключові слова: ГДУМ, виставка, преса, публікація, критика, мистецтво.

Зі здобуттям Україною незалежності поступово почали відновлюватися сторінки історії, які на десятиліття були «вирвані» цензурою з українського культурного простору. В українську культуру почали повертатися призабуті імена українських митців та назви мистецьких організацій, довкола яких вони гуртувалися. Так, увагу українських мистецтвознавців привернула діяльність першого повоєнного мистецького об'єднання в Галичині — Гуртка діячів українського мистецтва (далі — ГДУМ). У низці досліджень, зокрема авторства Тараса Стефанишина [6] та Романа Яціва [7], було розкрито обставини започаткування та особливості функціонування організації, встановлено її засновників і активних учасників тощо. Однак на сьогодні малодослідженим фрагментом залишається те, як сприймали творчі зусилля гдумівців їхні сучасники, що писала про це тогочасна українська преса. Тому наша стаття має на меті подати огляд діяльності ГДУМ за матеріалами українських (переважно — львівських) часописів 1920-х рр. — газет «Громадський Вістник», «Діло», журналів «Літературно-Науковий Вістник», «Митуса», «Нова Україна», «Українське Мистецтво».

ГДУМ був започаткований у Львові 28 грудня 1921 р. завдяки ініціативі знаного львівського мистецтвознавця й мистецького критика Миколи Голубця та митців-емігрантів Петра Холодного-стар-

шого і Павла Ковжуна [6, с. 548], хоча фактично діяльність організації розпочалася 1922 р. Незмінним головою ГДУМ був Петро Холодний, а заступником — Микола Голубець. Секретарські справи вели Павло Ковжун, а потім Ярослава Музика. Як дізнаємося з архівних джерел, співзасновниками об'єднання були також Олександр Лушпинський, Юрій Магалевський, Олекса Новаківський, Михайло Осінчук, Володимир Січинський, Сергій Тимошенко, Микола Федюк [5, арк. 4].

ГДУМ постав організацією, що мала на меті згуртувати всіх українських митців — і галичан, і наддніпрянців, які волею сумнозвісних обставин опинилися по різні боки Збруча. Також до гурту запрошувалися всі українські творчі сили з-за кордону — у той час у провідних містах Європи навчалася чи працювало чимало українських митців—вихідців як з Галичини, так і з Великої України.

Як зауважив письменник і публіцист Микола Вороний, найкраще про характер новоствореного об'єднання свідчив його контингент — емігранти з України, люди «молодої і середньої генерації, що опинилися на роздоріжжі й мусять, сірі й голі, як то кажуть, “дощову годину пересидіти”», а також «галицькі бідаки, ці пасинки долі, що, пірвавшись за марною славою, вибрали собі тернистий шлях артиста...» [1, с. 3].

Однією з ключових засад товариства було формування національної ідентичності у середовищі митців та пересічних громадян. Із цією метою ГДУМ активно провадив виставкову діяльність — кожна виставка супроводжувалася виданням каталогу.

Перша українська мистецька виставка ГДУМ відкрилася 4 червня 1922 р. у залах музею Наукового товариства імені Шевченка і була названа М. Голубцем «першим з маніфестів боротьби» [4, с. 3]. Сам факт відкриття української мистецької виставки у Львові «в момент вагітний непередбаченими подіями завтрішньої днини, в нервозній атмосфері очікування перемены умов нашого національно-державного існування» критик назвав «явищем занадто маркантним, щоб можна було не то пройти байдуже попри нього, але хочби збути його кількома легкокрилими фразами» (Голубець М. Українська Мистецька Виставка // Громадський Вістник. 1922. 18 черв.).

І справді, перша виставка гдумівців була найбільш резонансною серед усіх чотирьох. По-перше, на тлі дещо інертного культурного життя в умовах польської окупації українство наче стрепенулося і набралось відваги — це був ковток свіжого мистецького повітря. По-друге, з'ясувалося, що українство таки має чим гордитися і чим поділитися із сучасним мистецьким світом навіть за умов бездержавності. Відповідно, українська преса активно відреагувала на цю знаменну подію.

Цікавий той факт, що до участі у виставці було запрошено всіх охочих українських митців, незалежно від напряму чи мистецької школи, яку вони репрезентували, а також приналежності до ГДУМ. Врешті, у виставці взяло участь 26 українських пластиків, які презентували близько 300 своїх праць. І хоча ці митці творили по різних берегах Збруча, їх об'єднувала спільна мета і підсвідоме змагання «бути викладником мистецької культури своєї нації і раси» [4, с. 4].

Одним із перших про появу нового мистецького об'єднання у Галичині та його найближчі творчі плани повідомив журнал «Митуса». Так, у замітці без зазначення авторства ГДУМ за посередництва редакції анонсував про намір проведення виставки українського пластичного мистецтва у Львові, і з огляду на її великий кошторис звертався «до українських фінансово-економічних інституцій та поодиноких осіб з просьбою о підмогу» (3 «Гуртка діячів Українського Мистецтва». 1922. Берез.). У квітні 1922 р. керівництво мистецького об'єднання звернулося до виділу (президії) НТШ із проханням «о відступленні для виставки саль музею» і отримало згоду, однак остаточне рішення мала прийняти «Музейна Комісія» товариства (На передодні Виставки українського плястичного мистецтва // Громадський Вістник. 1922. 27 квіт.).

Детальніше про організаційні нюанси Першої виставки ГДУМ дізнаємося зі статей М. Голубця, опублікованих на шпальтах «Громадського Вістника», який виходив замість закритого щоденника «Діло». Так, у першій публікації «В справі виставки українського плястичного мистецтва у Львові» автор повідомляв, що «цілий ряд приватних людей та інституцій заявив охоту м а т е р і я л ь н о ї п і д д е р ж к и (тут і далі виділення авт. — О. С.) задуманого діла. Тут і там отворено секретаріатови гуртка далекосяжний кредит,

конечний для організації людей, з яких більшість позбавлена найпримітивніших життєвих засобів» (1922. 7 мая). Звідси дізнаємося також, що виставка спершу планувалася на квітень, однак через невирішеність питання із приміщенням дата поступово перенеслася на кінець травня. У наступному матеріалі «Українська Мистецька Виставка», підписаному криптонімом М. Г., критик інформував, що рекламну афішу виставки намалював В. Січинський, а запрошення виконав П. Ковжун. На відкриття виставки були запрошені «представники українських культурних та економічних інституцій, української та прихильної до нас чужої преси» (1922. 28 мая). Зі сторінок газети також дізнаємося, що вхід на виставку коштував 500 мп (польських марок), для молоді — 200 мп, а родинний квиток — 1000 мп. (Українська Мистецька Виставка. 1922. 4 черв.).

Після відкриття виставка опинилася під пильним оком мистецької критики і загалом отримала дуже високі оцінки. У «Громадському Вістнику» названо її «справжньою антологією сучасної мистецької творчости у с е ї України». Також підкреслено, що саме «співпраця і єдність на культурному ґрунті мусить привести... до спільної акції на політичному полі» (Свято відкриття Української Мистецької Виставки. 1922. 8 черв.).

М. Голубець опублікував у дев'яти числах «Громадського Вістника» розлогу критичну статтю і підкреслив той «факт, що на кількадесятьох артистів, які прийняли участь у Виставці, не має хочби двох похожих на себе, не має ні одного, що сліпо чіплявсяби слідів другого». Хоча критик усе ж виділив те, що всіх їх об'єднувало, — «свідоме чи підсвідоме змагання виявлення індивідуальних черт своєї раси в мистецтві» (Українська Мистецька Виставка. 1922. 20 черв.).

Водночас у низці публікацій часопису звучало занепокоєння низьким рівнем відвідуваності експозиції і закликалося українське громадянство Галичини долучитися до цієї знакової для культурного життя Львова події. Так, у публікації без підпису (З Української Мистецької Виставки. 1922. 13 черв.) автор із сумом констатував, що такий важливий культурний проект, «в який вложено стільки творчої енергії і матеріальних коштів, виявився для більшости українського громадянства... передчасним». Перше «хвилеве захоплен-

ня виставкою» у день її відкриття вже наступними днями приносило гдумівцям «одно розчарування за другим».

Більш детальну статистику відвідуваності виставки знаходимо у замітці «Перший тиждень Української Мист. Виставки» (1922. 14 черв.), підписаній Секретаріатом У.М.В.: «На чотири мільйони українського населення Галичини а 50.000 Українців Львова» у перший тиждень знайшлося лише 370 поціновувачів українських мистецьких надбань, серед яких були запрошені гості та організовані групи, і лише 50 — «звичайних» відвідувачів. Також у цьому дописі повідомлялося, що загальний кошторис виставки становив понад 600 000 мп і завдяки благодійним внескам українських інституцій та окремих осіб, а також коштом проданих квитків вдалося повернути менше половини від затраченого. З огляду на це ГДУМ прийняв рішення, що якщо «в найближчих днях не оживиться рух гостей, секретаріат буде примушений подумати про — закриття виставки на довго перед усталеним первісно речинцем» (З Української Мистецької Виставки. 1922. 13 черв.).

Врешті, заклик митців до громадськості не став «голосом волаючого у пустелі» — свідчення цьому опублікована у «Громадському Вістнику» подяка від ГДУМ, адресована усім українським інституціям, які підтримали виставку, і громадянству, яке радо відгукнулося на прохання про підтримку (1922. 28 лип.). Олесь Бабій, який виступав під псевдонімом Чмелик, у своєму фейлетоні підсумував, що «скромна по розмірах, а богата внутрішніми цінностями» виставка пройшла успішно і стала вдалою спробою культурного єднання України (З дороги життя. Мистецька виставка. 1922. 28 лип.). Характер виставки засвідчив, на думку ще одного дописувача цієї газети, який не розкрив своє ім'я, що «не має двох Україн а тільки одна Велика і Соборна, так і не має двох мистецтв “галицького” і “придніпрянського” а тільки одно — українське» (Свято закриття Української Мист. Виставки. 1922. 15 лип.).

Навіть після закриття виставки українська преса обговорювала здобутки першої Української мистецької виставки ГДУМ. Так, М. Вороний присвятив їй розлогу статтю на шпальтах «Літературно-Наукового Вістника» під псевдонімом Ното, називаючи виступ надніпрянців і галичан на спільній виставці симптомом соборності української культури. Другим важливим аспектом цієї виставки

письменник вважав те, що «більшість експонатів прислали ті, що ще вчора стояли з крісом в руках проти ворога або пішли на тяжкі митарства вигнання». Майже кожен митець або безпосередньо сюжетом твору, або своєю стилістикою і творчою концепцією засвідчував свою національну ідентичність. На думку критика, відчуття пошуків у творчості українських пластиків з обох боків Збруча особливо виразно виявлялося «в тих їх образах, де вони, тікаючи від трафаретів старого академізму, похапливо вдаються до новітніх засобів мистецтва, чи передаючи свої вражіння імпресіоністичними плямами чи синтезуючи ідею примітивними формами футуризму» (З мистецької виставки (Вражіння і замітки). 1922. Т. 77. Кн. 4. Серп.).

13 травня 1923 р. у залах музею Наукового товариства імені Шевченка відкрилася Друга українська мистецька виставка ГДУМ, що спонукало до нових критичних оглядів у пресі. У квітневому числі журналу «Нова Україна», який видавався у Празі—Берліні, анонсувалося, що до участі знову запрошуються всі українські митці і нова виставка охоплюватиме лише нові твори малярства, різьби, графіки, архітектури (Гурток діячів українського мистецтва у Львові. 1923. Квіт.).

Найбільше публікацій, присвячених цій події, знаходимо на шпальтах відновленого щоденника «Діло». У замітці напередодні відкриття виставки анонсувалося, що експозиція, яку «з огляду на мале поміщення прийшлося обкромити, обіймає собою твори архітектури (нової в проєктах і старої в начерках), малярства і графіки» (Українська Мистецька Виставка. 1923. 11 трав.) — загалом це 400 експонатів авторства 24 митців.

Як дізнаємося з публікації, за «Перший тиждень української Мистецької Виставки» (1923. 23 трав.) її відвідало 840 осіб, що майже вдвічі більше, ніж минулорічну за такий самий період. При цьому квиток став дорожчим і коштував 3000 мп, для груп студентів та школярів — 500 мп, для незаможних і емігрантів вхід був безкоштовний.

Новинкою Другої виставки ГДУМ став відділ української книги, в якому можна було «знайти дуже визначні твори нашої графіки, починаючи з Нарбута, перед часом втраченого для мистецтва, кін-

чаючи молодими силами, що в перше пробують досказатися» (Ю. М., д-р. Друга Українська Мистецька Виставка. 1923. 27 трав.).

У червневому числі «Літературно-Наукового Вістника» М. Голубець вмістив розлогу статтю про здобутки Другої виставки ГДУМ, підкреслюючи, що вона мала на меті не лише презентувати мистецькі таланти, «якими в даний момент розпоряджає українська культура», а насамперед стала мистецькою платформою для висловлення думок «не загально зрозумілим, купецьким есперантом, але своєю рідною мовою» (Друга Українська Мистецька Вистава. 1923. Т. 80. Кн. VI).

Як інформувало «Діло», виставка закрилася на кілька днів швидше — 10 червня 1922 р. Вона «спричинилася до заінтересовання працею гуртка не тільки серед місцевого громадянства але і чужинців» (З діяльності гуртка діячів українського мистецтва. 1923. 24 лип.) — ГДУМ отримав пропозицію влаштувати виставку українського мистецтва закордоном, навіть було обрано організаційний комітет у складі П. Ковжуна, Р. Лісовського, С. Тимошенка та П. Холодного.

Хоча Друга виставка загалом викликала більший інтерес серед пересічних галичан і була більш рентабельною, однак, на думку критиків, вона програвала першій із мистецького боку. Ситуації не сприяло і те, що в середовищі гдумівців поступово почало наростати напруження через деякі ідейні розбіжності, про що дізнаємося із замітки П. Ковжуна (під крипт. П. К.) «Річні збори “Гуртка Діячів Українського Плястичного Мистецтва”» (Діло. 1924. 5 січ.). З огляду на це порушувалося питання щодо доцільності реорганізації ГДУМ та усунення «зайвих членів, не творчого елементу». Врешті після тривалих дискусій виступив Лев Гец і підкреслив, що ГДУМ має продовжити працювати у такому ж форматі, оскільки «оставляти Галицьку Україну без організації — це похибка важкої культурної ваги» (Там само).

«Тихо й непомітно відкрито» у залах Національного музею у листопаді 1924 р. Третю виставку ГДУМ. «Деж дівся той нервозний рух і метушня, цей специфічно-інавгураційний настрій, що панував на відкриттю обох попередніх виставок? Кільканайцятьох учасників вернісажу розбрилося по музейних салях, наче вони звичайні собі відвідувачі музейних збірок, наче тут нічого не сталося», — із

сумом констатував М. Голубець на шпальтах «Діла» (Третя Виставка. 1924. 7 листоп.).

З огляду на кризу в ГДУМ ця виставка справді була суто формальною. Як писав М. Голубець, «перед носом “загалу” треба було опустити занавісу, закриваючи нею усе те, що протягом останнього року діялося в лоні “Гуртка”». А відбувалося ось що: станом на 1924 р. ГДУМ у своїх лавах мав лише П. Холодного, який «подиву гідний в своїй витривалости... капітан корабля, з якого гості повисідали, а залога вивтікала...» (Там само). Формально до гуртка ще входило 30 митців, які висловили потребу об'єднання заради розвитку українського мистецтва. Ядром гуртка, за словами М. Голубця, упродовж перших трьох років було семеро, серед яких двоє — С. Тимошенко і В. Січинський — на початку 1924 р. виїхали до Праги. Перед цим фактично від діяльності відійшли молоді митці (через ідейні розбіжності) — П. Ковжун, В. Крижанівський та Р. Лісовський.

Врешті, залишився лише «шеф», П. Холодний, як іронізував М. Голубець у згаданій публікації, — «зі списком 30 членів і вірою в переходовість кризи». І саме він сподвигся до формальної реабілітації ГДУМ в очах загалу — організації чергової виставки. На думку критика, це так і не вдалося, бо «навіть ляк знає, що коли за рік “Гурток” виступить публично, то його виступ матиме в повні відмінний характер від дотеперішнього». Виставка вийшла скромною — «не тільки числом учасників, експонатів та квадратних метрів виставкових стін» (Там само) — і досить пересічною, хоч у ній взяли участь знані митці, тому не змогла вразити загал і притягти до себе нові творчі сили. Як наслідок — залишилася непоміченою у пресі.

Майже два роки тривало творче мовчання гдумівців, яке, на думку М. Голубця, вказувало на те, що «в життя “Гуртка” прийшов момент, який назріти мусів — після патріотичного упоєння консолідацією сил прийшла самозрозуміла дифференціяція творчих індивідуальностей» (Василь Крижанівський // Діло. 1926. 16 черв.).

Четверта виставка ГДУМ відкрилася 28 листопада 1926 р. у стінах Національного музею і отримала досить скромну оцінку в українській пресі. Як писало «Діло», виставка «зібрала невелику громаду тих, що з цікавості або обов'язку не хотіли пропустити

нагоди, щоби приглянутись таким нечисленним зразкам мистецької творчості на галицькій ґрунті» (Відкриття Мистецької Виставки. 1926. 30 листоп.). До участі у виставці зголосилося лише 18 митців, які презентували 114 експонатів.

Редакція «Діла» із розумінням ставилася до такої ситуації, пояснюючи її непростими умовами функціонування українського мистецтва в умовах економічної кризи. Також вона іронічно прокоментувала той факт, що у день відкриття виставки з'явився «такий смішно малий гурток гостей, зваживши, що число нашої інтелігенції у Львові може, як це відомо з карнавалової статистики, заповнити одночасно три балеві салі?» (Там само).

Стримано і навіть з деякими нотками смутку відгукнувся про досягнення виставки журнал «Українське Мистецтво», фактично друкований орган ГДУМ. П. Холодний у вступному слові на відкритті виставки натякнув на одну з головних причин зменшених розмірів експозиції — «ідеологічну кризу, що позначилася на лоні Гуртка вже від півтори року, спричинила м.и. сецесію з “Гуртка” більшої скількості його дотеперішних членів, які рішили зорганізуватись і виступити незалежно від “Гуртка”» (IV. Українська Мистецька Виставка Г.Д.У.М. у Львові. Ч. 2).

У черговому числі часопису автор без підпису підсумовував, що Четверта виставка ГДУМ, на жаль, «пройшла з очевидним неуспіхом, на який склалася майже цілковита недостача зацікавлення нею так в пресі як і публіки» (IV. Виставка Г.Д.У.М. Ч. 3). Редакція планувала детальніше окреслити тематику виставки та розповісти про її учасників у наступному числі «Українського Мистецтва», однак воно так і не побачило світ через фінансові труднощі.

Директор Національного музею Іларіон Свенціцький опублікував у «Ділі» статтю п. н. «Національний Музей у 1926 році. 2. Дві виставки. Видавництва і їх труднощі», в якій відзначив, що «морально була ця вистава вповні вдачною», оскільки упродовж місяця її відвідало понад 370 осіб, що становило третину усіх відвідувачів музею за рік. Однак «матеріально не оплатилася», і управа Національного музею «доложила готівкою роботу 3-ох людей протягом одного місяця» (1927. 30 січ.).

Отже, перші дві виставки ГДУМ мали неабиякий успіх у пресі, бо на них, на нашу думку, об'єднання виступило як організація

з чіткою програмою, яка «еволюціонує в напрямі шукання і творення того, що н а ц і о н а л ь н е і р а с о в е в мистецтві» (Голубець М. Друга Українська Мистецька Вистава // Літературно-Науковий Вістник. 1923. Т. 80. Кн. VI). Уже на третій виставці громадськість відчула певне напруження в лоні організації, а на «четвертій уже було ясно, що мистецька установа з такими широкими рамами загальнодоступності не дасться в кипучих умовах боротьби за нову форму мистецтва втримати» [3, с. 646].

Після Четвертої виставки ГДУМ, яка відверто не виправдала очікування її організаторів та широкого загалу, активні ініціативи об'єднання поступово почали згортатися, хоча формально воно існувало ще упродовж трьох років. Це питання активно дискутувалося у тодішній пресі, і основною причиною мистецькі критики називали відсутність у Гуртка чітко сформованої ідеологічної платформи і стратегії розвитку. Поза тим, зростало непорозуміння між членами організації щодо шляхів розвитку національного мистецтва, зокрема між молодим і старшим поколіннями митців.

Не виправдалися оптимістичні прогнози голови ГДУМ П. Холодного, що «такий конфлікт може вийти лише на користь самому мистецтву: ідеологічні різниці між мистцями причиняться до збільшення їх продуктивності і сильнішого зазначення їх індивідуальності в дальшій праці» (Відкриття Мистецької Виставки // Діло. 1926. 30 листоп.). Як влучно зауважує мистецтвознавець Ірина Гах, «за короткий час ГДУМ таки розпався, залишивши по собі надзвичайно вагомий для української образотворчості першої третини ХХ ст. напрацювання» [2].

Цікавим є погляд сучасників ГДУМ на факт розпаду організації. Зокрема, М. Голубець назвав це закономірним процесом: «Гурток, як колись “Товариство для розвою руської штуки”, виконав своє організаційно-провірне завдання й мусів відійти в тінь минулого, а його місце мусіла зайняти нова установа» [3, с. 646]. Як відомо, «на румовищах» [3, с. 653] ГДУМ виросло нове українське мистецьке об'єднання — Асоціація незалежних українських митців (АНУМ), чимало членів якого були колишніми гдумівцями.

Підсумовуючи, зазначимо, що якщо зважити на непрості повоєнні будні, в яких українським митцям доводилося займатися творчою та громадською діяльністю, і слабкий рівень зацікавлення

мистецтвом пересічних галичан, то сам факт започаткування такого об'єднання, як ГДУМ, його успішний виставковий досвід за-слуговували на неабияку повагу сучасників і спонукають уже нас, нащадків, до подальших творчих експериментів і збереження власного національного «Я» в умовах нових культурно-політичних ви-кликів сьогодення.

1. *Вороний М.* Пензлем і пером. Думки естета. Прага; Берлін, 1923. 48 с.
2. *Гаш І.* До ювілею Лева Геца // *Zbruč*. 2016. 26 лют. URL: <https://zbruc.eu/node/48188>.
3. *Голубець М.* Мистецтво // *Історія української культури* / під заг. ред. д-ра І. Крипякевича. Львів, 1937. С. 455—660.
4. *Голубець М.* [Передмова] // *Українська Мистецька Виставка: каталог*. Львів, 1922. 16 с.
5. Матеріали (протоколи, афіші та ін.) про діяльність товариства «Гурток діячів українського мистецтва» у Львові (1922—1930 рр.) // *Державний архів Львівської області*. Ф. 291 (Асоціація незалежних українських мистців у Львові). Оп. 1. Спр. 1. 33 арк.
6. *Стефанишин Т.* Гурток діячів українського мистецтва в контексті мистецького процесу Львова 1920-х років // *Записки Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника*. 2014. Вип. 6. С. 546—558.
7. *Українські мистецькі виставки у Львові. 1919—1939: довідник; антологія мистецько-критичної думки* / авт.-упоряд. Р. М. Яців. Львів, 2011. 696 с.

References

1. Voronyi, M. (1923). *Penzlem i perom. Dumky esteta* [Brush and pen. Thoughts of aesthetics], Praha, Berlin, 48 s. (in Ukr.).
2. Hakh, I. (2016). Do yuvileyu Leva Getsa [To the anniversary of Leo Getz], *Zbruč*, 26 liut. Retrieved from <https://zbruc.eu/node/48188>. (in Ukr.).
3. Holubets, M. (1937). *Mystetstvo* [The Art], *Istoriya ukrainskoi kultury*, pid zah. red. d-ra I. Krypiakevycha, Lviv, 720 s. (in Ukr.).
4. Holubets, M. (1922). [Peredmova] [Preface], *Ukrainska Mystetska Ystavka: katalog*, Lviv, 16 s. (in Ukr.).
5. Materialy (protokoly, afishi ta in.) pro diyalnist tovarystva «Hurtok diyachiv ukrainskoho mystetstva» u Lvovi (1922—1930 rr.) [Materials (protocols, posters, etc.) on the activity of the Circle of Ukrainian Art Figures in Lviv (1922—1930s)], *Derzhavnyi arkhiv Lvivskoi oblasti*, f. 291

- (Asotsiyatsiya nezalezhnykh ukrainskykh mysttsiv u Lvovi), op. 1, spr. 1, 33 ark. (in Ukr.).
6. Stefanyshyn, T. (2014). Hurtok diyachiv ukrainskoho mystetstva v konteksti mystetskoho protsesu Lvova 1920-kh rokiv [The Circle of Ukrainian Art Figures in the context of the Lviv art process of the 1920s], *Zapysky Lvivskoi natsionalnoi naukovoï biblioteky Ukrainy imeni V. Stefanyka*, vyp. 6, s. 546—558. (in Ukr.).
 7. (2011). *Ukrainski mystetski vystavky u Lvovi. 1919—1939: dovidnyk; antolohiia mystetsko-krytychnoi dumky* [Ukrainian Art Exhibitions in Lviv. 1919—1939s: reference book; an anthology of artistic and critical thought], avt.-uporiad. R. M. Yatsiv, Lviv, 696 s. (in Ukr.).

Додаток

Список віднайдених публікацій про діяльність ГДУМ

1922

1. *Голубець М.* В справі виставки українського плястичного мистецтва у Львові // Громадський Вістник. 1922. 7 мая.
2. *Голубець М.* Українська Мистецька Виставка // Громадський Вістник. 1922. 18 черв.; 20 черв.; 21—24 черв.; 28—29 черв.
3. 3 «Гуртка діячів Українського Мистецтва» // Митуса. 1922. Берез. С. 96.
4. 3 Гуртка Діячів Українського Мистецтва // Діло. 1922. 10 верес.
5. 3 Української Мистецької Виставки // Громадський Вістник. 1922. 13 черв.
6. *М. Г. [Голубець М.]*. Українська Мистецька Виставка // Громадський Вістник. 1922. 28 мая.
7. На передодні Виставки українського плястичного мистецтва // Громадський Вістник. 1922. 27 квіт.
8. Останній тиждень Української Мистецької Виставки // Громадський Вістник. 1922. 5 лип.
9. Перший тиждень Української Мист. Виставки // Громадський Вістник. 1922. 14 черв. Підп.: Секретаріат У.М.В.
10. Подяка // Громадський Вістник. 1922. 28 лип.
11. Свято відкриття Української Мистецької Виставки // Громадський Вістник. 1922. 8 черв.
12. Свято закриття Української Мист. Виставки // Громадський Вістник. 1922. 15 лип.

13. [Січинський В.]¹. Виставка «Гуртка Діячів Українського Мистецтва» у Львові // Громадський Вістник. 1922. 14 мая.
14. Українська Мистецька Виставка // Громадський Вістник. 1922. 4 черв.
15. Чмелик [Бабій О.]. З дороги життя. Мистецька виставка // Громадський Вістник. 1922. 28 лип.
16. Ното [Вороний М.]. З мистецької виставки (Вражіння і замітки) // Літературно-Науковий Вістник. 1922. Т. 77. Кн. 4. Серп. С. 76—92.

1923

17. Вторая украинская художественная выставка в Львовѣ // Жизнь. 1923. № 32.
18. Голубець М. Друга Українська Мистецька Вистава // Літературно-Науковий Вістник. 1923. Т. 80. Кн. VI. С. 166—175.
19. Гурток діячів українського мистецтва у Львові // Нова Україна. 1923. Квіт. С. 150—151.
20. Д-р Ю. М. Друга Українська Мистецька Виставка // Діло. 1923. 27 трав.
21. З діяльності гуртка діячів українського мистецтва // Діло. 1923. 24 лип.
22. М. Р. Відкриття Української Мистецької Виставки // Діло. 1923. 16 трав.
23. Останні дні мистецької виставки // Діло. 1923. 1 черв.
24. Перший тиждень української Мистецької Виставки // Діло. 1923. 23 трав.
25. Простірний. П. Українська Мистецька Виставка у Львові // Нова Культура. 1923. Ч. 2/3. С. 68—70.
26. Свято закриття П. Мистецької Виставки // Діло. 1923. 10 черв.
27. Українська Мистецька Виставка» // Діло. 1923. 11 трав.

1924

28. Голубець М. Третя Виставка // Діло. 1924. 7 листоп.
29. П. К. [Ковжун П.]. Річні збори «Гуртка Діячів Українського Плястичного Мистецтва» // Діло. 1924. 5 січ.

¹ Див.: Трембіцький А. М. Наукова і творча спадщина подолянина Володимира Січинського 20–30-х років ХХ століття // Освіта, наука і культура на Поділлі. 2016. Т. 23. С. 412.

1926

30. Відкриття Мистецької Виставки // Діло. 1926. 30 листоп.
31. *Голубець М.* Василь Крижанівський // Діло. 1926. 16 черв.
32. IV. Виставка Г.Д.У.М. // Українське Мистецтво. 1926. Ч. 3. С. 91.
33. 4-та Мистецька Виставка у Львові // Культура. 1926. Ч. 12. С. 48.
34. IV. Українська Мистецька Виставка Г.Д.У.М. у Львові // Українське Мистецтво. 1926. Ч. 1. С. 22.
35. IV. Українська Мистецька Виставка Г.Д.У.М. у Львові // Українське Мистецтво. 1926. Ч. 2. С. 56—57.

1927

36. *Голубець М.* *Ars una-species mille!* // Діло. 1927. 11 груд.
37. *Свенціцький І.* Національний Музей у 1926 році. 2. Дві виставки. Видавництва і їх труднощі // Діло. 1927. 30 січ.

1943

38. [Без назви] // Український Вісник. 1943. Ч. 4.
39. *Дядинок В.* Українське мистецтво за останніх 25 років // Львівські Вісті. 1943. 1 берез.

Oksana Sereda

THE EXHIBITING ACTIVITIES OF THE CIRCLE OF
UKRAINIAN ART FIGURES IN THE MIRROR OF THE
UKRAINIAN PRESS OF THE 1920s

The article analyzes a work of the first interwar art association — the Circle of Ukrainian Art Figures (HDUM) in the field of exhibition organization. It reveals the role of this society in consolidating the Ukrainian artists living and working in Western (Polish-controlled), and Great (Soviet) Ukraine. About 30 publications reflecting a reception of exhibitions of HDUM by critics and Lviv public have been introduced into scholarly circulation.

A little-researched aspect is yet how creative efforts of the HDUM were received by its contemporaries, as well as by the Ukrainian press. Therefore our article aims to present the overview of activities of the association on the basis of content of the Ukrainian (mainly, Lviv) publications of the 1920s — the newspapers «*Hromadskyi Vistnyk*»,

«Dilo», magazines *«Literaturno-Naukovyi Vistnyk»*, *«Mytusa»*, *«Nova Ukraina»*, *«Ukrayins'ke Mystetsvo»*.

HDUM was founded in Lviv on 28 December 1921 thanks to an initiative of the well-known Lviv art critic Mykola Golubets' and émigré artists Petro Kholodnyi (Elder) and Pavlo Kozhun. One of the key principles of the Society was to shape national identity in artists' circles and ordinary citizens. Pursuing this aim, HDUM actively conducted exhibiting work. Specifically, every exhibition was followed by issuing a catalog.

According to the press reports of that time, the first two Ukrainian art exhibitions took place in the halls of the Museum of Shevchenko Scientific Society. They received positive press coverage. All Ukrainian artists wishing to participate in these exhibitions were invited regardless of direction or art school they represented, as well as the HDUM affiliation. The next shows were on display in the halls of the National Museum. The public had felt some tension already during the third expo organization, and the next one didn't match expectations of its organizers and wide public explicitly. Consequently, active initiatives of the association were gradually curtailed, although it formally continued to be operational yet for three years.

Keywords: HDUM, exposition, press, publication, criticism, art.